

Николай Милчев:

Поезията е универсално спасение

Поезията не е спасение – тя е универсално спасение. Само при едно условие – ако искаш да бъдеш спасен, каза в интервю за БТА поетът Николай Милчев. „Тънък дъжд“ е най-новата му книга. Как във времена на криза и отчуждение се раждат думите за природата, любовта и невидимото, които я обитават, сподели той в интервюто.

Не се е родило удобно време за поезия и колкото по-неудобно е то, толкова неговите трели и фибри ще бъдат улавяни само от посветените, казва поетът, който повече от двацет години работи като учител по български език и литература в 105 СОУ „Атанас Далчев“ – София. Носител е на национални литературни награди. Негови стихове са превеждани на английски, френски, руски, румънски, унгарски език.

Николай Милчев

Г-н Милчев, актуални ли са думите на Вапцаров „Не, сега не е за поезия“ - и защо?

Не е имало, няма и едва ли ще има време, „удобно“ за поезия. Защото поезията е преди времето. Наистина мисля, че поезията е преди всичко. И отнасям това към Идеята. Към голямата, непозната и всевечна Идея. Проблемът, за който пише Вапцаров, е проблем на творците изобщо. Аз наричам хората на словото ловци – ловци на илюзии, на цветове, на дълбини и светове. Драматичното е,

че в този лов местата са разменени и дивечът (поезията) поразява първа поета. Има и друго и то е свързано с това, че не времето задава поезията, а хората си мислят, че задават поезията. Хората искат словото да бъде ту героично, ту лирично, ту забулено, ту стъпило на маса, ту скрито някъде. И точно тук е голямата драма, защото представата за поезията с малки изключения е мода, желание, а не плът и същност на словото. Няма как Вапцаров да е доволен от времето. То просто го поглъща. Дебеляновото

време свършва и върху „белоцветните вишни“, и в погледа на „един убит“. Времето на Ботев свършва на най-високото и продължава неизвестно къде. Не се е родило удобно време за поезия и колкото по-неудобно е то, толкова неговите трели и фибри ще бъдат улавяни само от посветените. Но посветените, ако са докоснати свише, трябва да знаят, че милост няма, че славата е едно, а милостта е нещо друго и че са обречени.

Страната ни живее в постоянно състояние на протест. На пръв поглед социалното безразличие и традиционният скептицизъм напуснаха българина, така ли е... Какво всъщност се случва?

Вече няколко месеца аз слушам много гласове. Опитвам се да ги разпозная, да ги чуя и проумея. Много се надявах, че те идват от дълбокото, от врящото и невъзможно да бъде удържано и залъгвано повече съзнание. Бях на първите митинги преди няколко месеца. Но какво беше моето учудване, когато между гласовете започнаха да се прокрадват познати образи, плитки и стари интереси, простичко казано – политиката. С болка си мисля, че за пореден път някой издърпва чергата на надеждата изпод краката на нуждаещите се и зави с нея поредния си каприз, алчност и тщеславие. Много бих искал точно този път да е различно. Но се страхувам, че в театъра на сенките прожекторите отново са объркали посоката. Светлините

престават да бъдат ореоли на истинска болка и се превръщат в шапки на вече познати и износени кардинали. Ще го кажа и така – тези, които имат власт, средства и медии, ги използват като димни завеси, в които успешно се промъкват. Наблюдавах и протестиращите, и ранобудните студенти. Те сякаш светнаха, избухнаха и се самоподариха на личности, за които моралът е разменна монета. Разменна монета, но с едно условие – монетата винаги да е в техния джоб. Преди няколко дена препрочетох „Чичовци“ на Вазов и останах изумен, че съм пропуснал един изключително важен момент. В края на повестта един от героите – Павлаки чорбаджи, казва следното: „Язък, даскал Калиста много учен и честен човек, но съвест няма, горкият.“ Под „съвест“, уточнява Вазов, чорбаджията разбира „средства“, „състояние“ – богатство. Изключителен епизод. Да не дава господ време и времена, в които съвестта да е равна на пари и интерес.

През Вашия поглед на учител – по-дълбока ли е пропастта между поколенията днес, отколкото преди, в предишни години, в близкото минало?

Не бих казал, че има пропаст. Има слушалки в ушите, които ни пречат да се чуем. Да, да – слушалки в пречкия смисъл на думата. Всеки си пуска музиката, която иска да чуе, и не го интересува нищо друго. Ние сме със слушалки в ушите на улицата, в метрото, в училище, на работа. Със слушалки в ушите сме и докато спим. Време е да ги сваляме и да се чуем. Иначе поколенията са различни, различни са духовните ориентири, критериите и ценностите. Очевидно е как са зададени глобално тези критерии и ценности. Успехът се измерва със състояние, с постове и власт и тези, които не ги притежават, са неудачници. Знаем, че универсална справедливост няма, но и без справедливост изобщо не бива и е невъзможно. Вече няколко десетилетия – не искам да ги броя колко, ни се внушава, че хората преди нас са живели в заблуда (капиталистическа, послекомунистическа), че животът им е минал напразно, че трябва да се започне отначало. Десетки пъти чувам нещо, което буквално ме па-

рализира – цитира се Старият завет и Мойсей, който водил четиридесет години евреите през пустинята. Изводът, който се прави, е, че хората, които са били в робство, трябва да изчезнат, преди да достигнат Обетованата земя. Че всичко трябва да започне отначало, че за всичко са нужни хора, родени сега. Това е цинизъм. Това е късане на връзка, горене на мостове, отцверугателство. Аз съм за умереността, за плавно и красиво предаване на знания и опит от поколение на поколение и не виждам какво не бих могъл да науча от своите родители. Очевидно не съм революционер. Няма пропаст между поколенията, лошото е, че не се хвърлят мостове. Пътищата са пътища, когато са с мостове.

Как училището възпитава в почтеност; не е ли това все по-невъзможна мисия?

Почтеността е в човека. Всеки човек е почтен, докато си копае своята градина. Аз съм почтен, когато уча учениците на литература. Майка ми беше почтена, когато лекуваше болните от туберкулоза. Градинарят е почтен, когато градината му свети. Почтеността в училище е изключително сложна мисия. Тя има различни имена – професионализъм, такт, търпение, любов, сила да дадеш възможност на ученика да се изяви. Учениците трябва да се изявяват едновременно и като хора, които търсят знания, и като хора, които използват знанията както с ума, така и със сърцето си. Щастлив съм, че имам ученичка, която е на изключително ниво. Нямам думи да опиша колко много знае. И как умее да се радва, когато знаят и другите. Просто притихва, за да ги чуе. И цялата сияе от това. За мен това е почтеност.

Развитието на технологиите сякаш ги трансформира от средство за общуване в негова основна форма. Измести ли интернет разговор, връзките и съществува ли риск виртуалният контакт да замени изцяло живия?

Отново сме на въпроса за слушалките. Интернет е друг свят. Но той трябва да се опознава, да се овладява. Той не бива да бъде обсебващ, а помагач. В процеса на обучение

парадоксът е в това, че учениците използват технологиите като ксерокс, а не като поле, върху което трябва да работят. Не съм слепец, за да не видя, че светът върви нататък, че технологиите ще стават все по-съвършени. Но си запазвам правото да се страхувам. Предпочитам вместо да летя със самолет, да се опитам да политна с фантазия. Предпочитам вместо да си „чата“ с някого, да го гледам в очите. Не че нямам фейсбук и електронна поща. Но искам да не забравям, че технологиите са средство, а общуването – ритуал. Нали не си представяте Малкия принц и Лисицата в чата...

Кое превърна България в общество на отчуждението?

Лъжата, подмяната, изгубените илюзии, пречупените надежди, мизерията, и ето това, за което ще ви разкажа сега. Преди няколко вечери, като се прибирах по тъмно, видях човек със звезда на челото. Прекрасно, нали? Но „звездата“ се оказа лампа на шапката, с която той светеше в кофите за боклук. Беше тръгнал по тъмно, защото вероятно се срамува. Какъв ли е бил? И още нещо – беше с ръкавици. Докато хората със звезди на челото се навеждат над кофите с боклук, отчуждението ще е навсякъде.

Тънък дъжд

*Дъждът вали на пръсти – тоест, фино.
Напомня за въздишка на дервиш.
Ако го сложиш в рамка и картина,
ще го уплашиш и ще го сломиш.*

*Това е дъжд за много тънки думи,
които не се хранят векове
и със които можеш да целунеш
отвъдните – по-влажни светове.*

*За този дъжд синигерите казват,
че е ветрило от затоплен скреж.
И доверяват цялата си жажда
на топчиците разтопен копнеж.*

*След този дъжд пръстта изглежда мокро,
но мокрото е само идеал.
И там, където са живели локви,
сега премигват мравки от кристал.*

*Не е разумно, но са се родили
изчезнали до вчера светила.
И може би невидимите сили
са повече – дори и със една.*

Николай Милчев

Безпътица или безизходица – къде сме ние и каква е бъдещата ни посока като народ и държава?

Бих казал – въртене в кръг. Приличаме на онези понита в цирка, които тичат и обикалят до припадък арената. И най-страшното е, че за смях на публиката, върху гърба на тези понита скачат маймуни. И пътуват. Въпросът е закъде пътуват маймуните и закъде – понитата. И кой накрая ще угаси осветлението в цирка. Знаем обаче, че играта на сляпа баба ще свърши и дай боже хората, които връзват очите с кърпа, да не се смеят последни.

В интервю казвате, че голямата литература не може и не е отражение на живота, а винаги е преди него. Литературата бягство от реалността ли е, паралелна реалност, нереалност...

Всичко едновременно. Но в никакъв случай литературата не бива да бъде гримаса, мода, помада, криво огледало... Защото когато е гримаса, мода и смешно огледало, в най-добрия случай тя може само да забавлява. Литературата не бива да бъде патерица, ако не може да бъде лодка. Тя не бива да бъде пръстен на ръката и брошка на ревера. Литературата има тъжната участ на заболяване, което се лекува само с повече литература.

Скоро излезе най-новата Ви стихосбирка „Тънък дъжд“. Трудно ли е да се пише и издава поезия днес? – Ще бъда нескромен, но ще кажа, че съм щастлив с „Тънък дъжд“. Написах я толкова трудно, че изобщо не разбрах кога стана. Написах я задъхано и внимателно. Не спестих нищо от това, което съм сънувал. Ето, казвам го – каквото съм написал в „Тънък дъжд“, съм го сънувал. Много ми се иска хората, които ще я прочетат, да не знаят това, а да вярват, че съм я преживял. А иначе да издадеш книга е като шегата. Шегата се казва – плащаш си и издаваш. След това остава някой да види. Да повярва и да не знае, че си си платил. За „Тънък дъжд“ аз не съм плащал нищо, но това е изключение.

Ваш читател в социалните мрежи коментира, че без Вас „красотата би била истинско сираче“. В какво е красотата и каква е цената на нейното откриване?

Такива думи ме ласкаят, но те никога не са съвсем верни. Красотата би съществувала прекрасно и без мен и аз го знам добре. Да откриеш красота не е нищо

повече освен да вървиш и да гледаш. И ако можеш – да видиш. В Южния парк например един възрастен господин свиреше на много странен – дълъг и тънък музикален инструмент. Приблжих се и го попитах какво е това. „Гега- отговори ми – само че в нея съм вградил малък кавал“. Това е красотата – гега, която свири. И е пред очите на всички.

Поезията, безспорно, е призвание. А може ли да бъде спасение – и за кого?

Ако поезията е Бърза помощ, аз бих я пратил мигновено на всяко повикване. Бих я пратил при този, който има проблем със слуха, за да я чуе. Бих я пратил на човека с аритмия, бих я пратил и на този, който е здрав, но който отказва да говори. Поезията не е спасение – тя е универсално спасение. Само при едно условие – ако искаш да бъдеш спасен. Дали е призвание поезията? Нека кажат тези, които чуват, когато ги призоват. Засега аз оставам да чакам.

Леда Аврамова

Картина с портокали

Над всичките легла, в които си била без мен, е имало картина с портокали. Но всеки сън е бил със вкус зелен и със развързани от някой друг сандали.

И всеки път е паднал южен дар и другият е бил с разбити устни. В корема ти сто капчици янтар са трепкали, но е било напусто.

И всяка нощ е сядала със гръб, за да не вижда колко мен ме няма. На масата бутилка бяла скръб е клюмвала – и плитка, и пияна.

А ти си спяла върху прясна сняг на южен остров, съчинен бездарно. Мъжете ти, по-кратки и от мрак, са скубали коси от благодарност.

Мъжете ти съм всъщност само аз. Дори когато зъбите ти скърцат, дори когато – със препечен глас – бълнуваш, че от стихове си мъртва,

аз ще те пиша. И ще съм зелен като ония тъжни портокали. Леглата ти ще са съвсем без мен, додето някой сън не ги запали.